

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

1. Indledning

Med Inatsisartutlov nr. 30 af 28. november 2019 om betalingssystemet Ilanngaassivik blev der skabt de lovmæssige rammer for, at der kunne indføres et automatisk betalingssystem, der ville være obligatorisk for borgere med offentlige restancer.

Loven - og det betalingssystem som loven tilsigtede at indføre - ville have pålagt arbejdsgivere m.fl. at udbetale pengebeløb til de omfattede borgere via et betalingssystem. Betalingssystemet ville dernæst af borgerens løn og andre overførsler have opkrævet regninger til det offentlige, forinden det resterende beløb blev udbetalt til borgeren. Betalingssystemet skulle desuden sikre, at borgerne af deres indkomst altid fik udbetalt et beløb månedligt eller hver 14 dage uanset beløbsstørrelsen af de forfaldne regninger.

Loven var baseret på en anbefaling fra Skatte- og Velfærdskommissionen, og ordningen var inspireret af den færøske bruttoskatteordning.

Loven er ikke blevet sat i kraft og de nødvendige IT-systemer og løsninger er endnu ikke udviklet.

Naalakkersuisut vurderer, at der på nuværende tidspunkt er andre midler end betalingssystemet Ilanngaassivik, der bør tages i brug for at adressere restanceudviklingen. Naalakkersuisut finder det derfor på det foreliggende grundlag hensigtsmæssigt at ophæve loven. Indsatsen mod restancer skal i stedet fokuseres på andre tiltag, der er undervejs, og som på forskellig vis sætter ind imod forskellige problemstillinger omkring restancer, såsom ændringer i reglerne om underholdsbidrag og en ændring af offentlig hjælp reglerne.

Restancer er fortsat en væsentlig udfordring både for den enkelte og for samfundet. Af Økonomisk Redegørelse for 2021, Departementet for Finanser og Indenrigsaffærender, fremgår, at udviklingen i restancer fra januar 2020 til februar 2021 har vist en stigende tendens både i antal restancesager og i restancerens samlede beløbsstørrelse. Eksempelvis er restancerne til underholdsbidrag i perioden steget med 11,1 % og huslejerestancerne er steget 8,4 %. Tallene skal formodentlig ses i lyset af COVID-19. Men der har i perioden også været en positiv udvikling i Grønlands økonomi.

Omkring 400 mio. kr. ud af de samlede restancer på omkring 1,1 mia. kr. skyldes underholdsbidrag. Naalakkersuisut forventer at fremlægge et forslag til en ny ordning, der vil gøre den del af det af kommunerne erlagte underholdsbidrag, der kan opkræves af den bidragspligtige, afhængig af den bidragspligtiges indkomst. Det er forventningen, at dette tiltag på sigt vil påvirke restancemassen ved at sikre, at personer med lave indkomster ikke opkræves mere i underholdsbidrag, end de realistisk kan betale.

Som et led i ny Inatsisartutlov om offentlig hjælp indføres der bl.a. regler, som vil give borgere på offentlig hjælp en takstbestemt ydelse. Ændringen skal bidrage til at gøre det mere fordelagtigt for den enkelte at søge beskæftigelse ved at adressere de samspilsproblemer, der kan være ved den nuværende transbestemte offentlig hjælp ydelse. Forslaget har desuden til formål at fokusere på indsats, som skal hjælpe borgeren i forhold til dennes sociale udfordringer, hvilket f.eks. kan bestå i gældsrådgivning.

Erfaringerne fra gældsrådgivningsordningen har overordnet været positive og ordningen er i dag landsdækkende. Observerede enkeltårs stigninger eller fald i restancetallene siger i sig selv ikke noget om ordningens effekt, idet det ikke vides, hvad restanceudviklingen ville have været, såfremt ordningen ikke eksisterede. Som med alle tiltag vil det tage tid, førend effekterne af gældsrådgivningsordningen vil materialisere sig.

2. Hovedpunkter i forslaget

Det foreslås, at nr. 30 af 28. november 2019 om betalingssystemet Ilanngaassivik ophæves og at ophævelsen træder i kraft dagen efter Inatsisartulovens kundgørelse.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Da loven, der med forslaget ophæves, ikke er sat i kraft, har ophævelse af loven i sig selv ikke administrative eller økonomiske konsekvenser.

De finanslovmæssige konsekvenser af lovforslaget består i, at de forventede udgifts- og indtægtsvirkninger, der ville have optrådt ved lovens ikrafttrædelse, ikke aktualiseres. De finanslovmæssige konsekvenser af ophævelsen er allerede indarbejdet i finansloven for 2022 med tilhørende budgetoverslagsår. Lovforslaget har således ikke yderligere finanslovmæssige konsekvenser for 2023. De finanslovmæssige virkninger, der var, kan opsummeres som følger:

Der var forventet udgifter til udvikling, implementering og drift af betalingssystemet. Der var dels afsat en anlægsbevilling på 3 mio. kr. under hovedkonto 82.24.01. Dertil var der til udvikling og implementering afsat en trækingsret på 26 mio. kr. Driftsudgifterne var skønnet til omkring 5 mio. kr. årligt.

Grundet den tidligere omtalte forsinkelse med udviklingen, er der afholdt omkring 200.000 kr. i udgifter på anlægsbevillingen.

Det var forventet et merprovenu til Selvstyret og kommunerne som en følge af en mere effektiv betaling. Provenuet forventedes dels som en følge af en mindre tilgang af nye restancer grundet en mere effektiv regningsopkrævning og dels som en følge af en mere effektiv inddrivelse over for de tilbageværende skyldnere. Provenuet heraf var skønnet til omkring 30 mio. kr. årligt.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Forslaget forventes ikke at have økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5. Konsekvenser for miljø, natur og folkesundhed

Forslaget har ikke miljø- eller naturmæssige konsekvenser. Forslaget har heller ikke konsekvenser i forhold til folkesundheden.

6. Konsekvenser for borgerne

Forslaget skønnes ikke at have konsekvenser for borgerne.

7. Andre væsentlige konsekvenser

Forslaget skønnes ikke at have andre konsekvenser.

8. Høring af myndigheder og organisationer m.v.

Forslaget har fra d. 25 oktober til d. 29. november 2021 været i høring hos følgende interessenter:

Avannaata Kommunia, Kommuneqarfik Sermersooq, Kommune Qeqertalik, Qeqqata Kommunia, Kommune Kujalleq, Grønlandske Advokater, SIK, GE, Grønlands Erhverv, NUSUKA, GrønlandsBanken, BankNordik, ASG, IMAK, Formandens Departement, Departementet for Erhverv og Handel, Departement for Fiskeri og Fangst, Departement for Sociale Anliggender og Arbejdsmarked, Departement for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke, Departement for Sundhed, Departement for Landbrug, Selvforsyning, Energi og Miljø, Departement for Boliger, Infrastruktur og Ligestilling, Departement for Råstoffer og Justitsområdet og Departement for Børn, Unge og Familier.

Forslaget har desuden været tilgængeligt på høringsportalen i den ovennævnte periode. Hovedpunkterne i modtagne høringssvar er omtalt og kommenteret nedenfor i bilag 1.

Bemærkninger til de enkelte bestemmelser*Til § 1*

Det foreslås, at Inatsisartutlov nr. 30 af 28. november 2019 om betalingssystemet Ilanngaassivik ophæves.

Til § 2

Det foreslås, at Inatsisartutloven træder i kraft dagen efter lovens kundgørelse.

Bilag 1

Høringssvarnotat

Der var ved udløb af høringsfristen indkommet høringssvar fra:

GrønlandsBanken, Grønlands Erhverv, Kommune Kujalleq, Departementet for Børn, Unge og Familier, Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke og Departementet for Boliger og Infrastruktur.

Kommune Kujalleq og Departementet for Uddannelse, Kultur, Idræt og Kirke havde ingen bemærkninger til forslaget.

I det nedenstående er høringssvarene gengivet med almindelige skrifttype, mens bemærkninger fra Naalakkersuisut er angivet i *kursiv*.

Grønlandsbanken

Grønlandsbanken finder ikke forslaget om ophævelse hensigtsmæssigt. I stedet foreslår banken, at Selvstyret arbejder videre med en simple model som eksempelvis findes i den færøske løsning.

Først og fremmest fremgår det af lovbemærkningerne, at det er anslået at private skylder det offentlige 1,1 mia. kr. Denne gæld stiger løbende og forringer den offentlige økonomi og udstiller en åbenlys urimelighed for den store del af befolkningen der betaler sine løbende forpligtelser, mens et mindretal kan undlade og belaster den samlede offentlige økonomi.

For hvert år er der, i de tidligere lovforslag, estimeret en årlig forbedring af den offentlige økonomi med 30 millioner kr., hvis gælden ikke stiger og i stedet begynder at falde med udgangspunkt i et bedre inddrivelsessystem og en offentlig betalingsordning, benævnt Ilanngaassivik. Banken finder disse beløb er så væsentlige for det grønlandske samfund, at et nyt initiativ, der kan forandre status quo og ændre udviklingen i gælden til det offentlige, er væsentligt og vil derfor opfordre til at fortsætte arbejdet med Ilanngaassivik eller et andet system med samme effekt.

Grønlandsbanken har tidligere påpeget, at et simpelt opkrævningssystem fungerer på Færøerne. Problemet med Ilanngaassivik var antagelig, at det blev urimeligt kompliceret og forsøgte at løse samtlige offentlige restanceproblemer. Som tidligere nævnt kunne en nærmere analyse af den færøske model give en løsning på væsentlige dele af restanceproblemerne i Grønland. Det er banken oplyst fra kontakter på Færøerne, at den færøske model ikke opleves som væsentligt indgribende for hverken borgere eller virksomheder, men som et system, der sikrer at både borgere får betalt det de skal til det offentlige, og at virksomheder får betalt deres A-skatter m.m.

Det er derudover en pointe, at de penge nogle borgere uretmæssigt ikke betaler til den fælles husholdning indirekte vil blive opkrævet hos andre borgere i Grønland for, at den offentlige økonomi kan hænge sammen eller betyder at det offentlige serviceniveau sænkes. Begge dele er ikke hensigtsmæssigt og forringer landets økonomi og samlede sammenhængskraft. Derfor er det vigtigt med fortsat fokus på gældsinddrivelsen.

Banken anerkender nødvendigheden af at sikre sig, at de fastsatte bidrag, der ligger til grund for flere af restancerne, er fastsat ud fra en realistisk vurdering af de bidragspligtiges indkomst. Dermed anerkendes også, at det samlede beløb på 1,1 mia. kr. formentlig også består af bidrag, der aldrig bliver betalt.

Banken har også noteret sig punkt 24 på Inatsisartuts efterårssamling vedrørende, at betaling af husleje skal ske på den sidste bankdag i måneden for den følgende måned i stedet for som nu den første dag i måneden. Det er bankens opfattelse af et sådan tiltag er simpelt men virkningsfuldt i tilsikringen af Selvstyrets tilgodehavender.

Banken anerkender værdien af gældsrådgivning. Tiltag der ses i andre lande er, at privatøkonomi og sund økonomisk planlægning er fag der indgår i undervisningen i folkeskolen. Dette kunne også være et tiltag i Grønland ud fra en vurdering af, at der ikke skal meget til for at give borgerne de fornødne færdigheder til at planlægge deres økonomi.

Det er dog bankens klare opfattelse og baseret på mange års arbejde med private kunders økonomi at disse tiltag ikke er tilstrækkelige til at vende udviklingen og vil kræve meget store omkostninger, mens indførelsen af Ilanngaassivik inspireret af det færøske kan have en betydelig effekt.

Høringsvaret angår selve ophævelsen af Ilanngaassivik, hvorfor det ikke har givet anledning til ændringer i forslaget.

Naalakkersuisut er enig i den grundlæggende udfordring der er når nogle ikke betaler deres regninger og derved opbygger en gæld. Dette udgør en ikke ubetydelig belastning på landets finanser og medfører at den økonomiske byrde bliver lagt over på landets andre borgere, enten gennem serviceforringelser, dårligere standard af ydelser, højere brugerbetaling eller højere skatter. Det er af flere årsager af afgørende betydning, at der gøres noget ved gældsudviklingen.

Det er dog vigtigt at bemærke, at der er en række forskelle mellem Færøerne og Grønland, der gør, at erfaringerne fra Færøerne næppe er direkte overførbare.

Forskelle i borgernes indkomstniveauer og det forhold, at det offentlige i Grønland i større omfang leverer ydelser, såsom energiforsyning og boliger, til borgerne, må anses at have væsentlig betydning ikke kun for gældsudviklingen, men også for, hvor omfattende opkrævningssystemet skal være, for effektivt at modvirke gæld til det offentlige.

Borgernes gæld til det offentlige ses desværre at ligge på et højt niveau. Hovedårsagen må anses at være at nogle borgere ikke har råd til at betale deres regninger, hvis de også skal have de daglige fornødenheder. Der er desuden i blandt andet retsplejeloven og inddrivelsesloven en række begrænsninger for, hvordan gælden må inddrives, hvilket også medvirker til at det har vist sig svært at vende udviklingen med inddrivelsesinstrumentet alene.

Naalakkersuisut ønsker, som beskrevet i forslagets almindelige bemærkninger, ved hjælp af blandt andet landsdækkende gældsrådgivning og mere direkte målrettet sociale indsatser, at bekæmpe udviklingen.

Det må forventes at en del af gælden skyldes manglende betalingsevne, hvorfor det kan give mening mere grundlæggende at kigge på de ordninger, f.eks. underholdsbidragsordningen, der giver mest anledning til gæld.

Naalakkersuisut har desuden fokus på, f.eks. gennem skattelempelser m.v., at bedre de økonomiske vilkår for lavindkomstgruppen, hvilket også må forventes at påvirke deres betalingsevne positivt.

Naalakkersuisut ønsker derved i højere grad at adressere årsagerne til at gæld opstår. F.eks. kan opkrævning af børnebidrag gøres afhængigt af den bidragspligtiges indkomst, hvorved der tages et større hensyn til den bidragspligtiges økonomiske formåen.

Grønlands Erhverv (GE)

GE har med glæde konstateret, at man fra det offentliges side har erkendt, at et betalingssystem så formynderisk, som Ilanngaassivik er/var, ikke hører hjemme i en moderne retsstat.

GE billiger derfor ophævelsen af loven, der indførte betalingssystemet. I denne forbindelse ser GE frem til forslagene til de ”andre tiltag, der er undervejs, og som på forskellig vis sætter ind imod forskellige problemstillinger omkring restancer ...”.

Det forudsættes, at disse nye tiltag udelukkende henvender sig til restanter, medmindre folk, der måtte ønske at få administreret sin økonomi af det offentlige, selv tilkendegiver, at de ønsker en sådan hjælp.

De nye tiltag forventes med andre ord IKKE at henvende sig til folk, der kan styre deres egen økonomi og i langt større grad vil, for de personer tiltagene kommer til at omfatte, være baseret på en langt mere nuanceret måde, hvorpå restanternes økonomi vil blive administreret, end det var tilfældet med Ilanngaassivik.

Høringssvaret ses at støtte ophævelsen af inatsisartutlov om betalingssystemet Ilanngaassivik, hvorfor høringssvaret ikke har givet anledning til ændringer i forslaget.

Formålet med loven var at indføre et system, der skulle fremme at borgere med restancer betalte deres regninger til det offentlige. Indførslen af et sådan betalingsstem var og er foreneligt med principperne i et moderne retssamfund. Forslaget om ophævelse er begrundet i, at Naalakkersuisut på nuværende tidspunktet ikke ønsker at benytte denne tilgang, men i stedet vil fokusere indsatsen på andre områder. I forhold til kommende tiltag forventes der især at være tale om gældsrådgivning og tiltag på social og familieområdet, hvorfor der henvises til de relevante initiativer på disse områder, som beskrevet i forslagets almindelige bemærkninger.

Departementet for Boliger og Infrastruktur (IANN)

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger kapitel 3, at ophævelse af loven i sig selv ikke medfører administrative eller økonomiske konsekvenser.

IANN skal bemærke hertil, at der er optaget bevilling på i alt 3,0 mio. kr. i Finanslov 2020, på hovedkonto 82.24.01 Administrative systemer mv. i Skattestyrelsen, projekt nr. 996.90.026 Ilanngaassivik.

Ved ophævelse af loven kan denne bevilling frigøres og rokeres til andre formål. Det kan hertil og i denne forbindelse oplyses, at Skattestyrelsen agter at fremsende tillægsbevillingsansøgning i 2022, indeholdende anmodning om netop dette – at midlerne afsat til Ilanngaassivik rokeres til andre projekter under samme hovedkonto.

IANN anbefaler at der overvejes hvorvidt ovenstående bør fremgå af lovforslagets bemærkninger, under kapitel 3, Økonomiske konsekvenser.

Det fremgår endvidere af samme kapitel, at:

”...der var forventet udgifter til udvikle, implementering og drift af betalingssystemet. Til udvikling og implementering var der afsat en anlægsramme på 26 mio. kr...”

IANN bemærker hertil at der alene har været afsat 3,0 mio. kr. på de tidligere nævnte projekt, hvorfor de 26 mio. kr. ramme ikke kendes og ikke er afsat i Anlægs- og Renoveringsfonden.

IANN anbefaler dette rettes eller omformuleres i afsnittet herom.

IANN har ikke yderlige bemærkninger til forslaget eller dets bemærkninger.

Høringsvaret har givet anledning til at forslagens bemærkninger afsnit 3 er præciseret. I forhold til de 26 mio. kr., som ikke var afsat i anlægs- og renoveringsfonden, var disse midler bevilliget som en trækingsret til Skattestyrelsen, da udviklingen og implementeringen af systemet i sidste ende skulle finansieres via brugerbetaling fra de offentlige myndigheder, som ville anvende systemet.

Det resterende beløb på anlægsbevilling forventes via en tillægsbevillingsansøgning rokeret til andre projekter indenfor skatteforvaltningens område.

Departementet for Børn, Unge og Familier

Departementet for Børn, Unge og Familier har ingen bemærkninger til forslaget, men finder det særdeles positivt, at der sættes øget fokus på gældsrådgivning i forbindelse med nedbringelsen af gæld til det offentlige.

Dette vil særligt gavne udsatte familier med børn, som fremadrettet vil have flere penge mellem hænderne til at forsørge familien med. Derudover vil forældrene ikke have de samme bekymringer over deres økonomi som tidligere, når deres gæld er betalt ud. Dette gavner tillige børnene, som får gladere forældre med mere overskud.

Høringsvaret har ikke givet anledning til ændringer.